

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 576.89(075.8)
DOI: 10.37026/2520-6427-2023-113-1-18-22

Андрій КАЛЬКО,
доктор географічних наук, професор
ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж
Національного університету
водного господарства та природокористування»,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-4526-5929
e-mail: edissey@meta.ua

Микола ЯЦКОВ,
кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник, професор,
директор ВСП «Рівненський технічний
фаховий коледж
Національного університету водного
господарства та природокористування»,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-6231-6583
e-mail: m.yatskov@niwim.edu.ua

Віктор ШКІРИНЕЦЬ,
викладач Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-1917-4276
e-mail: pgf_megu@ukr.net

Едуард САЛЕЙЧУК,
аспірант Міжнародного
економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-7513-4367
e-mail: edik_saleichuk@ukr.net

КРЕАТИВНА ОСОБИСТІТЬ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА У ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ

Анотація. У статті з точки зору нагальної необхідності в якійсній підготовці фахівців для господарського комплексу розглянуто проблеми становлення прогресивного, креативного та сучасного викладача для розвитку творчого потенціалу майбутніх випускників закладів передвищої професійної освіти. Проаналізовано вітчизняний досвід, а також висвітлено низку напрацювань учених і практиків щодо педагогічної діяльності як творчості та рушія процесу професійного розвитку викладача. Окреслено питання розвитку творчих здібностей майбутніх фахівців як одного з пріоритетних завдань передвищої освіти.

Аналіз термінологічних рядів свідчить, що педагогічна творчість є одночасно як складником, так і

чинником розвитку педагогічної майстерності викладача, який має не просто використовувати методичні матеріали, а передусім уміти творчо їх переосмислювати. Зроблено висновок, що креативний і творчий педагог закладу передвищої освіти має бути динамічною інтегральною особистістю, здатною здійснювати перетворювальну діяльність, реалізовувати креативні освітні потенції, накопичувати власний творчий досвід, розвивати творчі здібності учнів, зокрема їхній творчий потенціал як потенційну креативність здобувача освіти.

Ключові слова: фахова передвища освіта, творча особистість, креативність, педагогічна майстерність, викладач, учень.

Andrii KALKO,
*Doctor of Geographical Sciences,
Professor,
Rivne Technical Professional College
of the National University
of Water and Environmental Engineering,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4526-5929
e-mail: edissey@meta.ua*

Mikola YACKOV,
*Candidate of technical sciences,
Senior Researcher, Professor,
Director of the Rivne Technical
Professional College
of the National University
of Water and Environmental Engineering,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-6231-6583
e-mail: m.v.yatskov@nuwm.edu.ua*

Viktor SHKIRINETC,
*Teacher, Academician,
Stepan Demyanchuk International University
of Economics and Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1917-4276
e-mail: pgf_megu@ukr.net*

Eduard SALEICHUK,
*Postgraduate student, Academician,
Stepan Demyanchuk International University
of Economics and Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7513-4367
e-mail: edik_saleichuk@ukr.net*

CREATIVE PERSONALITY AS A PEDAGOGICAL PROBLEM IN VOCATIONAL PRIORITY EDUCATION

Abstract. *In the article, from the point of view of the urgent need for high-quality training of specialists for the economic complex, the problems of becoming a progressive, creative and modern teacher for the development of the creative potential of future graduates of pre-higher professional education institutions are considered. The domestic experience was analyzed, as well as a number of achievements of scientists and practitioners regarding pedagogical activity as creativity and the driver of the teacher's professional development process were highlighted. The question of the development of creative abilities of future specialists is outlined as one of the priority tasks of pre-higher education.*

The analysis of terminological series shows that pedagogical creativity is both a component and a factor in the development of a teacher's pedagogical skills, who must not only use methodical materials, but above all be able to creatively rethink them. The development of creative potential is best managed for mastering a new profession precisely during the student years of study. The

problem of formation and development of all components of pedagogical creativity, which in the process of educational activity becomes the driver of the process of professional development of the teacher, remains unresolved. It was concluded that a creative and creative teacher of a pre-higher education institution should be a dynamic integral personality, able to carry out transformative activities, realize creative educational potentials, accumulate own creative experience, develop creative abilities of students, in particular, their creative potential as the potential creativity of an education seeker.

Key words: *vocational higher education, creative personality, creativity, pedagogical skill, teacher, student.*

Постановка проблеми. *За часів швидкого наукового прогресу, глобалізації та освітніх трансформацій навчання є основним засобом впливу на особистість. Президент НАПН України В. Кремень зауважує, що саме через освіту ми почали готувати людину (що й доводить нинішнє воєнне сьогоднішнє) із творчим типом*

мислення, культури, здатну до самостійної творчої діяльності, без якої вже не може результативно відбуватися будь-який суспільний процес, зокрема й освітній (Кремень, 2008).

Особливим потенціалом володіє фахова передвища освіта, адже саме вона прищеплює майбутньому професіоналу не лише фахові компетентності, а й усебічно виховує його, надає фундаментальні знання із загальноосвітніх дисциплін.

В умовах ринку та відповідного загострення конкуренції успішність професійної діяльності фахівця істотно залежить як від його компетентності, так і від інноваційної спрямованості його мислення та розвитку креативних здібностей. Ці якості в їхній системній цілісності утворюють особистісний потенціал фахівця, реалізація якого стає результатом його становлення як професіонала й особистості (Пономарьов, Черемський, 2019).

Відповідно до Концепції Нової української школи та Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про фахову передвищу освіту», а також «Національної стратегії розвитку освіти в Україні» одним із пріоритетних завдань професійної освіти є формування креативної особистості, здатної здійснювати інноваційну діяльність, забезпечувати потреби суспільства та ринку праці.

Крім того, прискорені євроінтеграційні процеси, що впливають на вектор передвищої освіти України і спрямовують її на інноваційний розвиток, входження до європейського освітнього процесу та всебічний розвиток учнівської і студентської молоді, не дозволяють уникати питань щодо розвитку творчих якостей особистості, які й забезпечують суспільний прогрес.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Для наукового пошуку проблема важливої ролі прогресивного, креативного та сучасного викладача у розвитку творчого потенціалу майбутніх випускників закладів передвищої професійної освіти залишається маловивченою. Означеній проблематиці присвячено праці зарубіжних (І. Бентлі, Е. Боно, А. Маслоу, А. Осборн, Д. Перкінсон, К. Роджерс, Р. Стернберг, Е. Торренс та ін.) і вітчизняних (В. Андрієвська, О. Дубасенюк, І. Язюн, О. Комар, Я. Кодлюк, Т. Кравченко, А. Кузьмінський, В. Моляко, М. Садовий, А. Сологуб, В. Сухомлинський, Л. Тарасенко, Л. Ткаченко, В. Фрицюк, Л. Хоружа, М. Шкабаріна та ін.) дослідників.

Мета статті полягає у з'ясуванні шляхів використання творчих педагогічних здібностей викладача закладу передвищої професійної освіти з метою якісної підготовки майбутнього креативного фахівця та перспектив використання творчого інструментарію в його професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в умовах запровадження нових стандартів освіти та підсилення уваги до якості шкільної та фахової передвищої освіти зростають вимоги до фахівця, на якого покладено вимоги формування творчої особистості. Наприклад, постає таке важливе завдання для сучасного викладача, як відбір зі своїх методичних надбань усього прогресивного, а також зміна, модернізація, трансформування навчального процесу так, щоб

забезпечити виконання завдань, поставлених перед закладом освіти в основних освітніх документах (Смаль, 2013).

Професійне навчання в закладах передвищої освіти безпосередньо пов'язане із викликами і запитам шкільної освіти. Усі означені завдання проєктуються на площину основних вимог щодо професійної кваліфікації майбутнього фахівця, його фахової компетентності. Викладача віднесено до творчих особистостей, оскільки в реальному педагогічному процесі не буває абсолютно однакових ситуацій, що зумовлює потребу творчого пошуку та імпровізації (Куцевол, 2007). За цих умов творчий характер педагогічної праці зумовлений постійною потребою в самовдосконаленні: пошуку нових шляхів у викладанні, зацікавленні учнів, накопиченні нових знань у відповідній галузі.

В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка зазначається, що термін «педагогічна творчість» – це оригінальний та високоєфективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання та навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду (Гончаренко, 1997). Відповідно під поняттям «педагогічна творчість» варто розуміти особистісно орієнтовану розвивальну взаємодію суб'єктів навчально-виховного процесу (педагога та учня), зумовлену специфікою психолого-педагогічних взаємовідносин між ними і спрямовану на формування творчої особистості учня та підвищення рівня творчої педагогічної діяльності вчителя (Сисоєва, 2006).

У зв'язку з цим варто виокремити характерні ознаки педагогічної творчості, які свідчать про її складність і неповторність, порівняно із творчістю в науці, мистецтві, техніці:

1. *Спресованість у часі.* На розв'язання більшості педагогічних задач у викладача є декілька хвилин (годин / днів). Він не може довго чекати, поки прийде «осяяння», а, нерідко, має оперативно знаходити оптимальні рішення ситуацій, які постійно і непередбачувано виникають в освітньому процесі.

2. *Певна віддаленість наслідків.* Результати творчої діяльності педагога, особливо ті, що пов'язані з вихованням дитини, часто не помітні одразу, вони повільно трансформуються і поступово переходять у нову якість учня.

3. *Спрямованість на досягнення тільки позитивних результатів.* У виховному процесі негативні результати припустимі лише в уявних пробах, тобто у ході квазіпрофесійної підготовки. Спроби перевірки гіпотез, докази від протилежного у практичній діяльності творчого педагога протипоказані.

4. *Особливість об'єкта / суб'єкта педагогічної творчості – особистість, яка розвивається, формується.* Дитина не є пасивним об'єктом творчого педагогічного процесу, а у взаємодії з вихователем впливає на його результати.

5. *Співтворчий характер взаємодії суб'єктів педагогічного процесу.* В освітній діяльності тісно переплітається творчість усього педагогічного колективу,

батьків, а також вихованців – головних партнерів педагога у творчій діяльності, динамічних, неповторних, непередбачуваних.

6. *Публічність професійно-педагогічної творчої діяльності.* Значна частина освітнього процесу здійснюється не в закритій творчій лабораторії, а за присутності дітей, колеґ, батьків. Це вимагає від педагога здатності до імпровізації, педагогічної інтуїції, акторських здібностей, розвинутого соціального та емоційного інтелекту, вміння швидко стимулювати в себе і в дітей прояви творчості (Демченко, 2009).

У педагогічній творчості, як і в будь-якій іншій, поєднуються нормативні та евристичні дії, що виникають у процесі власного пошуку. Для неї характерна відносна самостійність творчого вибору методичних дій, загальних прийомів, визнаних принципів. Творча педагогічна індивідуальність завжди наділена особистими якостями викладача. Зрештою творчий індивідуум – це найвища характеристика педагога. Спрямованість його роботи на формування творчого потенціалу в студента закладу передвищої освіти – це не випадкове стихійне розкриття здібностей дитини, а спеціальний вибір змісту, форм, методів, засобів навчання, створення умов, які б могли сприяти швидкому її розвитку (Криловець, 2009). За цих умов розвиток творчого потенціалу – це керований процес, а студентський вік, на думку науковців, – найбільш вдалий для розвитку творчого потенціалу, найважливіший період у житті людини, коли засвоюються основні принципи майбутньої професії. У процесі навчання та практики відбувається формування професійних умінь і навичок, необхідних в організації освітнього процесу, зокрема активізації креативного потенціалу особистості (Павлюк, 2006).

Розвиток творчого потенціалу – динамічний процес, який передбачає перехід від нижчого до вищого рівнів (етапів):

- інтуїтивний рівень – студенти виявляють сукупність «передпрофесійних» умінь, розпочинаючи вирішення професійної проблеми, діють інтуїтивно, часто не вміючи пояснити, чого хочуть досягти;

- репродуктивний рівень – здобувачі освіти, розв'язуючи професійне завдання, не виходять за межі суворо регламентованих інструкцій і правил, надають перевагу роботі за підказкою, наявним шаблонам і стандартам;

- репродуктивно-творчий рівень – студенти на задовільному рівні можуть впоратися з вирішенням типових проблем, але в складних ситуаціях орієнтуються важко;

- творчо-репродуктивний рівень – студенти мають досить сформовану систему знань, умінь і навичок для успішного виконання професійних функцій; як правило, не шукають оригінальних способів розв'язання завдань;

- творчий рівень – студенти виявляють виражену професійну спрямованість особистості, добре розвинуті професійні вміння, їм властивий пошук нових методик, засобів і прийомів роботи (Степанов, Фіцула, 2005).

Методична творчість у процесі підготовки фахівця для науковців – найбільш важлива. Однак

стандартизація методичної підготовки, відсутність гнучких навчальних планів, альтернативних програм, підручників, посібників і недостатнє використання сучасних інноваційних технологій не спрямовує студентів на майбутню професійну творчість, не моделює структуру методичної творчості (Куцевол, 2007).

Висновки. Отже, проблема формування і розвитку всіх компонентів педагогічної творчості, яка у процесі освітньої діяльності стає рушієм процесу професійного розвитку викладача, залишається невирішеною. Узагальнюючи викладений науковий досвід, вважаємо, що креативний і творчий педагог закладу передвищої освіти має бути динамічною інтегральною особистістю, здатною здійснювати перетворювальну діяльність, реалізовувати креативні освітні потенції, накопичувати власний творчий досвід, а також розвивати творчі здібності учнів (тобто їхній творчий потенціал) як потенційну креативність дитини з метою створення нового і раніше невідомого.

Перспективи подальших досліджень. Розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців має стати пріоритетним завданням передвищої освіти у ході коригування підходів до організації навчального процесу як педагогічної творчості викладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Кремень, В. Г. (2008). Василь Кремень: спогади про майбутнє. *Сучасна освіта*. URL: <https://osvita.ua/school/method/1212/> (дата звернення: 14.10.2022).
- Пономарьов, О., Черемський, М. (2019). Творчість як важлива умова становлення особистості. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. № 1. С. 56–67.
- Смаль, В. В. (2013). Західні географи про вищу географічну освіту: досвід для України. *Український географічний журнал*. № 2. С. 69.
- Куцевол, О. М. (2007). Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 «Теорія і методика навчання (українська література)». Київ. 44 с.
- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь. 376 с.
- Сисоєва, С. О. (2006). *Основи педагогічної творчості: підручник*. Київ: Міленіум. 344 с.
- Демченко, О. П. (2009). Творчий підхід як умова успішної організації позакласної виховної роботи з молодшими школярами. *Наукові записки ВДПУ імені М. Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія»*. Вінниця: Планер. Вип. 26. С. 252–257.
- Криловець, М. Г. (2009). Система методичної підготовки майбутніх учителів географії: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ. 482 с.
- Павлюк, Р. (2006) Критеріальна готовність майбутніх вихователів до використання казки при навчанні іноземної мови дошкільників. *Наукові здобутки студентів і магістрантів – школі XXI століття: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 14–15 березня 2006 р.)*. Полтава: ПДПУ. С. 16–17.
- Степанов, О. М., Фіцула, М. М. (2005). *Основи психології і педагогіки: навчальний посібник*. Київ: Академвидав. 520 с.

REFERENCES

Kremen, V. H. (2008). Vasyl Kremen: spohady pro maibutnie [Vasil Kremen: memories of the future]. *Suchasna osvita*. URL: <https://osvita.ua/school/method/1212/> (data zvernennia: 14.10.2022). [in Ukrainian].

Ponomarov, O., Cheremskiy, M. (2019). Tvorchist yak vazhlyva umova stanovlennia osobystosti [Creativity as an important condition for the formation of personality]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*. № 1. S. 56–67. [in Ukrainian].

Smal, V. V. (2013). Zakhidni heohrafy pro vyshchu heohrafichnu osvitu: dosvid dlia Ukrainy [Western geographers on higher geographic education: experience for Ukraine]. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*. № 2. S. 69. [in Ukrainian].

Kutsevol, O. M. (2007). Teoretyko-metodychni osnovy rozvytku kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv literatury [Theoretical and methodological foundations of the development of creativity of future teachers of literature]: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.02 «Teoriia i metodyka navchannia (ukrainska literatura)». Kyiv. 44 s. [in Ukrainian].

Honcharenko, S. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid. 376 s. [in Ukrainian].

Sysoieva, S. O. (2006). Osnovy pedahohichnoi

tvorchosti [Basics of pedagogical creativity]: pidruchnyk. Kyiv: Milenium. 344 s. [in Ukrainian].

Demchenko, O. P. (2009). Tvorchy pidkhyd yak umova uspishnoi orhanizatsii pozaklasnoi vykhovnoi roboty z molodshymy shkoliaramy [Creative approach as a condition for successful organization of extracurricular educational work with younger schoolchildren]. *Naukovi zapysky VDPU imeni M. Kotsiubynskoho. Seriia «Pedahohika i psykholohiia»*. Vinnytsia: Planer. Vyp. 26. S. 252–257. [in Ukrainian].

Krylovet, M. H. (2009). Systema metodychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv heohrafii [The system of methodical training of future geography teachers]: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.02. Kyiv. 482 s. [in Ukrainian].

Pavliuk, R. (2006) Kryterialna hotovnist maibutnikh vykhovateliv do vykorystannia kazky pry navchanni inozemnoi movy doshkilnykiv [Criterion readiness of future educators to use a fairy tale in teaching a foreign language to preschoolers]. *Naukovi zdobutky studentiv i mahistrantiv – shkoli XXI stolittia: materialy Mizhnarodnoi nauko-vo-praktychnoi konferentsii (m. Poltava, 14–15 bereznia 2006 r.)*. Poltava: PDP. S. 16–17. [in Ukrainian].

Stepanov, O. M., Fitsula, M. M. (2005). Osnovy psykholohii i pedahohiky [Basics of psychology and pedagogy: study guide]: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Akademvydav. 520 s. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 17.02.2023

UDC 373.5.091:37.026.9:001.895

DOI: 10.37026/2520-6427-2023-113-22-26

Svitlana KYRYLENKO,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Institute of Education Content Modernization,

Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0002-2701-1303

e-mail: svkirilenko1107@ukr.net

IMPLEMENTATION OF MODERN INNOVATIVE PRACTICES IN THE ACTIVITIES OF GENERAL SECONDARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. The article analyzes scientific research on the problem of implementing modern innovative practices; the problem of implementation of innovative practices in the activities of educational institutions is considered.

Various approaches to the interpretation of the essence of the concept of «innovation», «innovation», and «innovative practices» are characterized; an analysis of the current state of the study of innovative activity in the education system was carried out, which involves the development and approval of innovations, experimental verification of the quality of education and the possibility of application in the field of education.

Regarding the content of pedagogical innovations, the study of innovation processes is presented as a diagram of the relationship between the main structural elements of

the educational process (teaching, education, and management) with the forms, methods, and means of their implementation.

The need to introduce modern innovative practices into the activities of educational institutions, which is a purposeful systematic set of techniques, and means of organizing educational activities, covering the entire learning process from defining the goal to obtaining results, has been determined since modern innovative practices are the result of an innovative educational process, which is defined as the course of the use of innovations related to the acquisition, reproduction, and implementation of novelty.

Key words: innovative practices, pedagogical innovation, the sphere of education, innovation, modern educational institution, research and search nature of innovations.